

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän för-
mögensrätt

Remissyttrande över Europeiska kommissionens förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner

(Departementets diarienummer Ju2023/02232)

Göteborgs tingsrätt har granskat förslaget till förordning och har följande att anföra.

Inledningsvis konstaterar tingsrätten att förordningen i delar innehåller inslag som upplevs främmande för vår rättsordning och som kommer att påverka vad parter i ett affärsförhållande kan reglera genom avtal.

Förordningen utgör framför allt en inskränkning av den avtalsfrihet som enligt svensk rätt annars gäller i fråga om bestämmande av bl.a. betalningsfrister och storlek på dröjsmålsränta. Principen om avtalsfrihet i Sverige är visserligen inte absolut och har blivit föremål för inskränkningar med hänsyn till exempelvis konsumentintressen. Det finns också särskilda regler om jämkning av oskäliga avtalsvillkor. Med det sagt ser tingsrätten inte som sin uppgift att ta ställning i fråga om det är motiverat med ytterligare inskränkningar av avtalsfriheten.

När det gäller förslaget till förordning så finns enligt tingsrättens bedömning ett flertal frågor som behöver analyseras närmare. Tingsrätten vill särskilt peka på följande.

- Enligt artikel 3 ska betalningstiden i affärstransaktioner inte överstiga 30 kalenderdagar från datumet för gäldenärens mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, förutsatt att gäldenären har tagit emot varorna eller tjänsterna. Frågan om under vilka förutsättningar en gäldenär får anses ha tagit emot en vara eller tjänst har också bäring på frågan om när dröjsmålsränta enligt artikel 5 och 6 börjar löpa. I förordningen anges inte närmare vad som avses med att gäldenären har tagit emot varorna eller tjänsterna. Det ligger nära till hands att anta att det med emottagande av varor i vart fall avses övergång av risk. Enligt gällande svensk rätt regleras övergång av risk i bl.a. 13 § köplagen. Den bestämmelsen är dock dispositiv. I avsaknad av en tydlig reglering kring hur förslaget förhåller sig till bestämmelser om övergång av risk kan det inte uteslutas att förslaget kan innebära en harmonisering av reglerna om övergång av risk.

- Av artikel 8 följer att om dröjsmålsränta ska betalas enligt artikel 5 så ska gäldenären automatiskt bli skyldig att betala borgenären en fast ersättning för indrivningskostnader som ska uppgå till 50 euro för varje enskild affärstransaktion. Förslaget om bestämmelser om indrivningskostnader tangerar lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnad m.m. I den lagen finns bestämmelser om en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld. Många av de transaktioner som idag omfattas av den angivna lagens tillämpningsområde kommer i stället att omfattas av den föreslagna förordningen. Av artikel 8.5 framgår visserligen att förordningen inte ska påverka borgenärens rätt till annan ersättning. Med det sagt så vill tingsrätten ändå peka på att förslaget i så fall innebär att en borgenär som vidtar indrivningsåtgärder – utöver den ersättning följer av ovan angiven lag – också kommer att ha rätt till ersättning med 50 euro för varje enskild affärstransaktion.
- Enligt artikel 8.4 ska en borgenär, utöver den fasta ersättning som framgår av punkten 8.1, även ha rätt till skälig ersättning från gäldenären för alla indrivningskostnader som överstiger denna fasta ersättning och som uppkommit på grund av gäldenärens sena betalning. Av punkten 20 i skälen till den föreslagna förordningen anges att förutom den fasta ersättningen för interna indrivningskostnader bör en borgenär också ha rätt till rimlig ersättning för övriga indrivningskostnader som orsakats av gäldenärens sena betalning. Sådana kostnader bör inkludera kostnader som borgenären haft för att anlita en advokat eller en indrivningsbyrå. Tingsrätten konstaterar att det varken av artikel 8 eller skälen framgår att rätten till ersättning för indrivningskostnader är beloppsbegränsade. Det finns därför en risk för att den reglering som finns i 18 kap. 8a § rättegångsbalken om begränsad ersättning för rättegångskostnader i s.k. småmål kan komma att stå i strid med bestämmelserna i föreslagen förordning. Det kan i sammanhanget noteras att det av artikel 9 följer att avtalsvillkor och avtalsmetoder som exkluderar eller inskränker en borgenärs rätt till ersättning för indrivningskostnader enligt artikel 8 ska vara ogiltiga.
- En gäldenär ska automatiskt bli skyldig borgenären dröjsmålsränta – utan att borgenären behöver skicka en påminnelse – om angivna villkor är uppfyllda. Det finns alltså inte något krav på att en borgenär på förhand ska ha angett att dröjsmålsränta börjar löpa. Det samma gäller för övrigt den fasta ersättning för indrivningskostnader. I sådana fall kan tingsrätten konstatera att det som utgångspunkt torde saknas skäl för en borgenär att vidta inkassoåtgärder. I stället kan en borgenär – utan föregående framställande av krav – vidta indrivningsåtgärder direkt med stöd av bestämmelsen i artikel 12. Enligt tingsrätten finns det en risk för att denna ordning kan vara konflikt drivande.
- Enligt artikel 10 ska en borgenär behålla äganderätten till varorna tills full betalning erlagts om gäldenären och borgenären uttryckligen avtalat om ett återtagandeförbehåll innan varorna levererades. Enligt artikel 2 definieras ett återtagandeförbehåll som en avtalsbestämmelse på grundval av vilken säljaren behåller äganderätten till

de berörda varorna tills full betalning erlagts. Tingsrätten uppfattar inte att förordningen uttryckligen hanterar återtagandeförbehålls sakrättsliga dimension. Grundförutsättningarna enligt svensk rätt för att ett uppställt äganderättsförbehåll ska vara sakrättsligt giltigt är *att* det har avtalats senast samtidigt med att egendomen traderats till köparen, *att* säljaren lämnar kredit, *att* föremålet är preciserat *och att* det framgår vilken fordran som förbehållet avser. Det är själva avtalsbestämmelsen mellan parterna som innebär att ett förbehåll föreligger (se NJA 2019 s 195 p 14). Enligt tingsrätten kan det inte uteslutas att förordningen kan komma att innebära en harmonisering av återtagandeförbehålls sakrättsliga dimension, i vart fall i de situationer där förordningen är tillämplig. Beroende på hur en sådan harmonisering ser ut kan det ge upphov till tillämpnings-svårigheter.

- Den föreslagna förordningen föreskriver ett särskilt indrivningsförfarande av obestridda fordringar. Enligt artikel 12 ska en borgenär erhålla en exekutionstitel, inbegripet genom ett påskyndat förfarande och avsett skuldens storlek, inom 90 kalenderdagar från den dag då talan väcktes eller an ansökan ingavs vid domstol eller annan behörig myndighet, under förutsättning att skulden eller förfarandet inte bestritts. Vid beräkning av tidsfristen ska tid för delgivning av handlingar och förseningar orsakade av borgenären inte beaktas. Enligt tingsrätten innebär förslaget att denna typ av krav kommer behöva hanteras skyndsamt. Något sådant skyndsamhetskrav finns inte idag. Det är dock svårt att bedöma vilka ekonomiska konsekvenser förslaget kommer att ha för tingsrättens verksamhet.
- Förordningen föreskriver i artikel 13 upprättandet av en verkställighetsmyndighet med ansvar att genomdriva innehållet i förordningen. I artikel 14 ges verkställighetsmyndigheten ett antal befogenheter, däribland befogenhet att fatta beslut när förordningen överträtts och kräva att gäldenären betalar dröjsmålsränta och indrivningskostnader enligt vad förordningen föreskriver. Det anges dock inte uttryckligen i förordningen om verkställighetsmyndigheten enbart förväntas agera efter anmälan/klagomål eller ex officio. Mycket talar dock för att intentionen har varit att verkställighetsmyndigheten på eget initiativ ska ha rätt att kräva att en gäldenär betalar dröjsmålsränta och indrivningskostnader. Det framgår exempelvis av artikel 5.3 och artikel 8.3 att det inte ska vara möjligt för en borgenär att avstå från sin rätt till vare sig dröjsmålsränta eller indrivningskostnader. Tingsrätten ställer sig frågande till hur processen är tänkt att se ut, i synnerhet om en borgenär självmant inte vill framställa den typen av krav. För att överhuvudtaget kunna konstatera att det skett en överträdelse av förordningen kommer verkställighetsmyndigheten behöva ta ställning till och bedöma om borgenären och gäldenären har uppfyllt sina respektive avtalade skyldigheter. Det är vidare oklart om verkställighetsmyndighetens beslut om att det skett en överträdelse av förordningen ska vara ett separat överklagbart beslut eller om ett sådant beslut har koppling till en begäran om att betala dröjsmålsränta och indrivningskostnader. På samma sätt framgår det inte om verkställighetsmyndigheten ska vända sig till allmänna domstolar eller förvaltningsdomstolar för genomdrivande av krav på ersättning för dröjsmålsränta och

indrivningskostnader eller om verkställighetsmyndighetens beslut i sig kan utgöra ett krav som gäldenären i sin tur kan överklaga till domstol. En annan obesvarad fråga är om verkställighetsmyndigheten ska väcka talan i eget namn för borgenärens räkning. Tingsrätten vill här enbart peka på att en process där det allmänna på eget initiativ ska förplikta en part i en affärstransaktion att betala dröjsmålsränta och indrivningskostnader till en annan part inte ligger i linje med de intressen som bär upp tvistemålsprocessen i allmän domstol. Tingsrätten ser slutligen också att det kan uppstå problem med förslaget när det gäller rättskraftens omfattning. Om verkställighetsmyndigheten – mot borgenärens vilja – genomdrivit ett krav på dröjsmålsränta i allmän domstol, hur förhåller sig då en sådan process till en senare process där borgenären för talan mot gäldenären i närliggande frågor?

- Verkställighetsmyndigheten ska enligt artikel 14 ha befogenhet att påföra, eller inleda förfaranden för att påföra sanktionsavgifter och andra böter och interimistiska åtgärder omfattande dem som begått överträdelsen. Det framgår dock varken av förordningen eller skälen till förordningen när det kan vara aktuellt att påföra sanktionsavgifter och/eller böter. Användandet av begreppet böter leder dessutom tankarna till att det skulle röra sig om ett straffrättsligt förfarande.

Europeiska kommissionen har valt att föreslå en förordning som lagstiftningsinstrument. Valet av förordning som instrument minskar flexibiliteten för svenskt vidkommande när det gäller anpassningen av den svenska lagstiftningen till de nya reglerna. Som framgår ovan skulle kommissionens förslag medföra betydande konsekvenser för bl.a. räntelagen. Ett direktiv hade gjort det lättare att göra anpassningar av svensk lagstiftning. Eftersom en förordning är direkt tillämpbar i Sverige innebär förslaget att förordningen kommer att vara gällande parallellt med regleringen i bl.a. räntelagen.

Sammanfattningsvis menar tingsrätten att förslaget i många avseende är oklart. Ett genomförande av förslaget kommer kräva förändringar och anpassningar av framför allt räntelagen men även av köplagen, inkassolagen och i tillämpliga delar rättegångsbalken och dess regler om rättegångskostnader. Lagstiftningsinstrument innebär att det vid fastställande av dröjsmålsränta och indrivningskostnader kommer finnas två parallella instrument som parter och domstol måste förhålla sig till, dels den föreslagna förordningen, dels de nationella regler som gäller vid betalning i övriga fall. Det kan ge upphov till tillämpningssvårigheter.

I handläggningen av remissen har deltagit lagmannen Göran Lundahl, chefsrådmannen Anna-Karin Karlbom och den administrativa assessorn Johan Edling